

ศาสตราจารย์ ดร.นงนุช วัฒนศิริ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์สมัยทวารวดี

สุพิชฌาย์ จินดาวัฒนภูมิ

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Supitchra59@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

ศาสตราจารย์ หมายถึง ของมีคมเป็นเครื่องฟันแทง อาวุธต่าง ๆ ศาสตราจารย์หรืออาวุธจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของนักรบไทย ตั้งแต่ครั้งสมัยโบราณ เป็นหนึ่งในประติมากรรมของมนุษย์ชาติ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรม คติความเชื่อ การสร้างสรรค์รูปทรง และขั้นตอนที่ใช้ในการผลิตของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ที่เกิดจากการคิดค้นทางภูมิปัญญาของชนพื้นเมือง ที่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมของชนต่างชาติ ที่ส่งต่อความเจริญทางด้านโลหะกรรม มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ปรากฏซึ่งว่าศาสตราจารย์โบราณที่พบในประเทศไทย เริ่มมีพัฒนาการมาตั้งแต่ยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ช่วงราวพุทธศตวรรษที่ 1 เป็นต้นมา ในสมัยทวารวดี มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีที่ยืนยันถึง การใช้ศาสตราจารย์ อันได้แก่ ดาบ มีด และหอก โดยปรากฏในงานประติมากรรมปูนปั้นรูปบุคคลสมัยทวารวดี ที่พบในจังหวัด นครปฐม และลวดลายภาชนะดินเผารูปนักรบ ที่พบที่เมืองโบราณจันเสน จังหวัดนครสวรรค์ โดยพิจารณาจากการแต่งกายและ อาวุธที่ถืออยู่ในมือ สันนิษฐานได้ว่าเป็นรูปนักรบ หลักฐานดังกล่าวสามารถยืนยันถึงการมีอยู่ของระบบกษัตริย์ และนักรบในสมัย ทวารวดี จากการศึกษาพบว่ารูปแบบของศาสตราจารย์สมัยทวารวดี เช่น ดาบ ได้รับอิทธิพลจากดาบจีนโบราณ ที่เรียกว่า “หวนโส่ว ดาว” หรือ “ดาบท้ายห่วง” หรือดาบใบตรงที่เรียกว่า “เหิงเตา” ที่นิยมใช้ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น และลวดลายของศาสตราจารย์อาจ ได้รับคติอิทธิพลความเชื่อแบบเทวราชาและระบบความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาในสมัยทวารวดี ดังปรากฏในส่วน กระบังดาบ ที่เป็นสัญลักษณ์มงคล อาทิ บัว สังข์ หงส์ และสิงห์ นอกจากนี้ศาสตราจารย์สมัยทวารวดี อาจถูกใช้เป็นเครื่องแสดงถึง ฐานันดรศักดิ์ของผู้เป็นเจ้าของ ดังนั้นรูปแบบของศาสตราจารย์ในสมัยทวารวดี อาจไม่ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์การใช้งานแต่เพียง อย่างเดียว หากแต่แฝงไว้ซึ่งอิทธิพลของต่างชาติ เช่น อินเดีย และจีน อีกทั้งยังได้รับความเชื่อที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดรูปแบบ และจำลองสัญลักษณ์ศาสตราแห่งท้าว หรืออาวุธแห่งเทพ ที่มอบให้แก่กษัตริย์เพื่อทำลายล้างศัตรู เพื่อชัยชนะต่อภูตผีปีศาจ และความกลัว ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าศาสตราจารย์ที่ขุดพบมาซึ่งชัยชนะแก่ผู้ครอบครอง ศาสตราจารย์จึงเป็นวัตถุแห่งความเชื่อ ความ ศรัทธา ความผูกพัน และพิธีกรรมในฐานะสิริมงคลแห่งชีวิตนั่นเอง

คำสำคัญ : ศาสตราจารย์ สมัยทวารวดี นักรบ หลักฐานทางประวัติศาสตร์

Weapons of Sri Dvaravati warriors from historical evidence in the Dvaravati period

Supitchar Jindawattanaphum

Social Studies Program Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Pathom Rajabhat University

Supitchra59@yahoo.co.th

Abstract

Weapons refer to sharp objects that can be stabbed, various weapons. Weapons or weapons are therefore important tools of Thai warriors since ancient times. It is one of the inventions of humanity that reflects the combination of culture, beliefs, shape creation, and the steps used in the production of each ethnic group resulting from the invention of indigenous wisdom influenced by foreign cultures that pass on the prosperity of the metal karma which has evolved continuously and for a long time. There is historical and archaeological evidence that indicates that ancient weapons were found in Thailand. It began to develop since prehistoric times. Since around the 1st Buddhist century onwards. In the Dvaravati period Archaeological evidence has been discovered that confirms the use of weapons such as swords, knives and spears, which appear in stucco sculptures of people in the Dvaravati period. found in Nakhon Pathom Province and warrior-shaped pottery patterns found in the ancient city of Chan Sen Nakhon Sawan Province by considering the dress and weapons in hand It is assumed that the figure is a warrior. Such evidence can attest to the existence of the monarchy, and warriors in the Dvaravati period.

From the study, it was found that the styles of weapons of the Dvaravati period, such as swords, were influenced by ancient Chinese swords called "Huan Shuo Tao" or "sword after the hoop" or a straight blade called "Hengdao" that has been used since the Han Dynasty and the patterns of weapons may have been influenced by the devaracha beliefs and religious belief systems of Brahmins and Buddhism in the Dvaravati period. that appears in the shield which are auspicious symbols such as lotus, conch, swan and lion. In addition, weapons in the Dvaravati period may be used to represent the dignity of the owner Therefore, the form of weapons in the Dvaravati period that appeared may not be created for the sole benefit of use but has hidden foreign influences such as India and China in addition, the beliefs that arise from the transmission of patterns and simulating symbols of the gods have also been received or the weapon of the gods given to mankind to destroy the enemy for the victory against demons and fear. Therefore, it can be said that good weapons bring victory to the possessor. Weapons are therefore objects of belief, faith, ties, and rituals as the auspiciousness of life.

Keywords: weapons, Dvaravati, warrior, historical evidence.

1. บทนำ

ในสมัยกาลก่อนแต่ครั้งโบราณนั้น การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในระยะเริ่มแรกแต่ครั้งสมัยก่อนประวัติศาสตร์ นิยมตั้งถิ่นฐานบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ อันก่อให้เกิดอารยธรรมในลุ่มแม่น้ำสายต่าง ๆ มีการขยายดินแดนเพื่อก่อตั้งขึ้นเป็นอาณาจักรในสมัยโบราณ มีผู้นำหรือกษัตริย์เป็นผู้นำในการรบ นอกจากบทบาทในการเป็นผู้นำของกษัตริย์แล้ว กองกำลังที่อยู่ใต้บังคับบัญชาที่เป็นหลักในการปกป้องและขยายอาณาเขต คือ นักรบ หรือทหาร ที่นอกจากจะต้องฝึกร่างกายให้เข้มแข็งเรียนรู้การต่อสู้ด้วยศิลปศาสตร์แห่งการเป็นนักรบแล้วนั้น ศาสตราวุธ อันประกอบไปด้วยอาวุธประจำตัวของนักรบ นับเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งที่ขาดไม่ได้ การฝึกซ้อมอาวุธที่ตนถนัดให้มีความเชี่ยวชาญ ย่อมทำให้ได้เปรียบคู่ต่อสู้ ดังนั้นในการศึกสงคราม แต่ละฝ่ายมักพยายามคิดค้นหาวิธีการในการประดิษฐ์อาวุธที่มีความพิเศษ ให้ฝ่ายตรงข้ามไม่รู้และคิดไม่ถึง เพื่อเอาไว้ต่อรองหรือใช้ในช่องท้ายของการสู้รบ เป็นการพลิกสถานการณ์จากฝ่ายเพลี่ยงพล้ำ ให้กลับมาเป็นฝ่ายชนะ ด้วยเหตุนี้อาวุธจึงมีความสำคัญเปรียบเสมือนแขนขา หรืออวัยวะส่วนหนึ่งในร่างกายของนักรบในสมัยโบราณ หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ยืนยันถึงการใช้ศาสตราวุธที่เก่าแก่ที่สุดบนแผ่นดินไทย มีมาตั้งแต่ครั้งก่อนประวัติศาสตร์ นานนับหลายพันปี

อาณาจักรทวารวดีเป็นอาณาจักรโบราณยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์บนแผ่นดินไทย ทั้งนี้ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ (George Coedès) และสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นกลุ่มบุคคลแรกที่กำหนดเรียกชื่อดินแดนที่เมืองโบราณเหล่านี้ตั้งอยู่ว่า “ทวารวดี” โดยใช้เหตุผลของตำแหน่งที่ตั้งอาณาจักรโบราณตามบันทึกเอกสาร หลักฐานของจีน โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดนครปฐมในปัจจุบัน และมีอิทธิพลทางวัฒนธรรมครอบคลุมพื้นที่ภาคกลางของไทยในปัจจุบัน ประกอบไปด้วย จังหวัดสุพรรณบุรี ราชบุรี ลพบุรี นครสวรรค์ ไปจนถึงภาคเหนือ เช่นที่ ลำพูน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือบางส่วน และภาคใต้ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากหลักฐานทางโบราณคดีสันนิษฐานว่า ผู้ที่สร้างสรรค์วัฒนธรรมทวารวดีคือชาวอมุญและละว้า อาณาจักรทวารวดีมีการติดต่อค้าขายทางทะเลกับชนต่างชาติอย่างกว้างขวาง เพราะมีเส้นทางออกสู่ทะเลมาตามชาย ทวารวดีเป็นยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีพัฒนาการความเจริญอย่างต่อเนื่อง ณ บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา ประมาณระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11-16 บรรดาโบราณวัตถุ และโบราณสถานส่วนใหญ่ ล้วนสร้างขึ้นเนื่องในพระพุทธศาสนาเถรวาท หากแต่ยังปรากฏหลักฐานการนับถือศาสนาพุทธลัทธิมหายานและฮินดู ต่อมาเมื่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรทวารวดีค่อย ๆ เสื่อมลง อิทธิพลของจีนเข้ามามีอำนาจ จนกระทั่งอาณาจักรทวารวดีถึงกาลล่มสลายและตกอยู่ในอำนาจของขอมอย่างสมบูรณ์เมื่อราวประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 [1] ความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมทวารวดี สามารถศึกษาได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผังเมืองที่มีคูคันดินล้อมรอบ การสร้างศาสนสถานเนื่องในความเชื่อ การแต่งกาย ตัวอักษรปัลลวะ งานศิลปะที่เป็นศิลปะแบบคุปตะ และอมราวดีที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย ทวารวดีมีหลักฐานที่ได้รับอิทธิพลของการปกครองแบบอย่างอินเดีย โดยมีพระนามของกษัตริย์ และชื่อบ้านเมืองที่ปกครองในสมัยนั้น การมีกษัตริย์และผู้นำนี้เอง จึงสันนิษฐานได้ว่าภายใต้การปกครองระบบกษัตริย์ ย่อมมีนักรบหรือทหารเป็นกองกำลังของตน นับรบอยู่ภายใต้คำสั่งของกษัตริย์หรือผู้นำเพื่อปกป้องบ้านเมืองให้สงบร่มเย็น จากการศึกษางานประติมากรรมปูนปั้นประดับศาสนสถานสมัยทวารวดี และเศษภาชนะดินเผา พบว่ามีหลักฐานการมีอยู่ของนักรบทวารวดี ในงานปูนปั้นและเศษภาชนะสมัยทวารวดี เป็นชิ้นงานประติมากรรมแบบลอยตัว ที่มีศาสตราวุธประจำกาย ได้แก่ ดาบ มีดสั้น ดังนั้นจากหลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในสมัยทวารวดีมีการใช้ศาสตราวุธเป็นอาวุธที่สำคัญประจำตัวของนักรบในสมัยนั้น

2. ความหมาย ความสำคัญ และประวัติศาสตร์อาวุธของไทย

2.1 ความหมาย และความสำคัญ

มีนิยามความหมายของคำว่า ศาสตราวุธ ศัตราวุธ และอาวุธ ไว้ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า ศาสตราวุธ หรือศัสตราวุธ ไว้ว่า

คำว่า ศัสตราวุธ มาจากคำภาษาสันสกฤตว่า ศสฺตร (อ่านว่า สัด-ตระ) แปลว่า เครื่องฟันแทง กับคำว่า อาวุธ. คำว่า ศัสตราวุธ จึงหมายถึงของมีคม เครื่องฟันแทง และอาวุธต่าง ๆ ที่ใช้ในการล่า ประหาร ทำร้ายร่างกาย ป้องกัน หรือต่อสู้ กับฝ่ายตรงข้าม เช่น มีด ดาบ หอก ง้าว ธนู. คำว่า ศัสตราวุธ ใช้ในวรรณคดี เช่น ศัสตราวุธอรินทร์ ฤๅณ องค์กรเอย. และอาจใช้เป็นคำราชาศัพท์ว่า ราชศัสตราวุธ [2]

คำว่า อาวุธ เป็นภาษาบาลี หมายถึง สิ่งที่คนถือเอาไปรบกัน เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทำร้าย ทำลาย ป้องกัน ต่อสู้ หรือฆ่า เช่น ก้อนหิน ไม้คมแฝก มีด ปืน ระเบิด [3]

คำว่า ศาสตราวุธ หรือศัสตราวุธ หมายถึง อาวุธที่ใช้ในการรบ เป็นอาวุธที่มีความร้ายแรง มีอำนาจในการทำลายล้างสูง รวมทั้งปืนผาหน้าไม้ที่เป็นเครื่องทำลายล้างศัตรู.

คำว่า ศัสตราวุธ มาจากคำภาษาสันสกฤตว่า ศสฺตร (อ่านว่า สัด-ตระ) แปลว่า เครื่องฟันแทง กับคำว่า อาวุธ.

ดังนั้น คำว่า ศัสตราวุธ จึงหมายถึงของมีคม เครื่องฟันแทง และอาวุธต่าง ๆ ที่ใช้ในการล่า ประหาร ทำร้ายร่างกาย ป้องกัน หรือต่อสู้ กับฝ่ายตรงข้าม เช่น มีด ดาบ หอก ง้าว ธนู เป็นต้น

อาวุธมีหลายชนิด แต่ที่เรียกเฉพาะว่าศัสตราวุธ จะต้องเป็นประเภทที่มีคม เช่น ดาบ ไม้ค้ำฟันหรือเคียด หอก หลาว ไม้ค้ำทิ่มหรือแทง อาวุธบางอย่างจะใช้เรียกว่าศัสตราวุธไม่ได้เพราะไม่มีคม เช่น ไม้พลอง และกระบอง

ด้วยเหตุนี้ อาจกล่าวได้ว่า คำว่า อาวุธ มีความหมายกว้างกว่า ศัสตราวุธ และ ศาสตราวุธ เพราะมีความหมายที่รวมไปถึงอาวุธทั้งที่มีคมและไม่มีคม และรวมถึงสติปัญญาหรือสิ่งอื่นที่สามารถใช้ทำลายล้างผู้อื่นได้

2.2 ความสำคัญ และประวัติการใช้ศาสตราวุธ

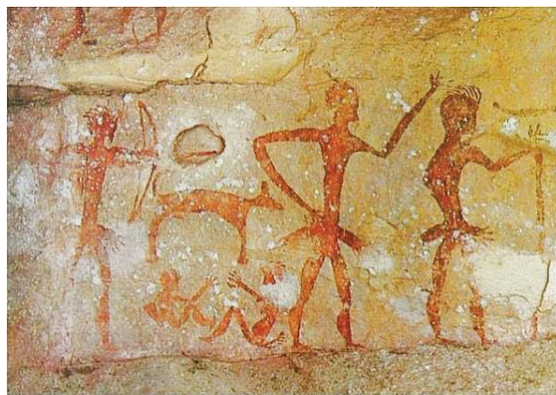
จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี กล่าวว่า อาวุธรูปแบบแรกสุดจากการสันนิษฐานของนักโบราณคดี โดยมีตัวอย่างหินที่มีเลือดสัตว์ที่เก่าแก่ที่สุดที่ยังคงมีอยู่ตั้งแต่สมัยนาตาล เมื่อประมาณ 64,000 ปีก่อน ปัจจุบันอยู่ที่แอฟริกาใต้ [4] ส่วนอาวุธที่มีความเก่าแก่ที่สุดที่มนุษย์รุ่นแรก ๆ ประดิษฐ์ขึ้นมา คือ หอกไม้ (wooden spear) ที่มีลักษณะปลายแหลม โดยมีการค้นพบ จำนวน 3 ชิ้น และไม้ช่วยพุ่งหอก (throwing stick) จำนวน 1 ชิ้น อยู่ในสมัยยุคหินเก่า ที่มีอายุประมาณ 3 แสนปีที่ผ่านมา อาวุธชิ้นนี้พบที่เหมืองลิทไนท์ใน Schöningen county, Helmstedt district, Lower Saxony state, ประเทศเยอรมนี เมื่อระหว่างปี พ.ศ. 2537 - 2541 อาวุธที่พบนี้เรียกกันว่า “Schöningen Spears” นักโบราณคดีสันนิษฐานว่า อาวุธไม้ที่เก่าแก่ที่สุดชุดนี้ ใช้ในการล่าสัตว์ เนื่องจากในชั้นดินที่ทับถมทางโบราณคดีที่พบหอกไม้ดังกล่าว มีการพบกระดูกสัตว์ประมาณ 16,000 ชิ้น และในกระดูกที่พบนั้น เป็นกระดูกของม้าป่าไม่น้อยกว่า 20 ตัว และมีกระดูกของสัตว์ชนิดอื่น ได้แก่ กวางแดง (red deer) และควายไบซันสายพันธุ์ยุโรป (european bison) โดยกระดูกม้าป่าจำนวนมากมีรอยถูกเครื่องมือหินมีคมสับหรือเฉือน กระดูกเชิงกรานของม้าป่าชิ้นหนึ่งยังมีหอกไม้ติดอยู่ด้วย

ในช่วงประมาณ 61,000 ปีที่ผ่านมา ได้ปรากฏการใช้หัวลูกศรปลายแหลมที่ทำจากกระดูกสัตว์ พบที่แหล่งโบราณคดี Sibudu Cave ประเทศ South Africa หลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการเริ่มใช้ ธนู เป็นอาวุธ อย่างไรก็ตาม ค้นพบ ที่เก่าแก่ที่สุดนั้น พบที่ประเทศเคนมารัก มีอายุประมาณ 11,000 ปีมาแล้ว ส่วนหน้าไม้ นั้นเป็นอาวุธที่เริ่มปรากฏเมื่อประมาณ 2,400 – 2,500 ปีมาแล้ว [5]

ต่อมาเมื่อมีพัฒนาการของระบบสังคมแบบซับซ้อนขึ้น เป็นแคว้นและรัฐยุคโบราณ รวมทั้งมีพัฒนาการของเทคโนโลยี การโลหกรรมด้านการทำโลหะสำริดเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 5,000 – 6,000 ปีที่ผ่านมา จึงได้มีการพัฒนารูปแบบและวัสดุที่ใช้ทำอาวุธให้แข็งแกร่งขึ้น อาวุธที่มนุษย์สร้างขึ้นจึงมีความหลากหลายในแต่ละช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ และส่งอิทธิพลต่อการผลิต

อาวุธจากประเทศหนึ่งไปสู่ประเทศหนึ่ง ทั้งด้วยการขยายอาณาเขต การค้า และการเผยแพร่ศาสนา จนเป็นรากฐานที่ได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อ ๆ กันมาโดยตลอดจนถึงสมัยปัจจุบัน

ประเทศไทย มีหลักฐานการใช้ศาสตราวุธมาแต่ครั้งสมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีหลักฐานที่พบเป็นภาพเขียนสีบนเพิงผาทางภาคอีสาน เช่น ภาพเขียนสีบนเพิงผา บริเวณสำนักสงฆ์เขาจันทน์งาม อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา ที่แสดงให้เห็นการใช้ธนูเมื่อประมาณ 4,000 ปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามการใช้ธนูในสมัยยุคหินที่ค้นพบในประเทศไทยนั้น สันนิษฐานได้ว่า มีการใช้หินกระเทาะเป็นอาวุธในการล่าสัตว์มาตั้งแต่ครั้งยุคหินใหม่ เนื่องจากมีการค้นพบเศษหินกระเทาะเป็นขวานหินตามแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ บนแผ่นดินไทย เช่น ที่บ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี และมีการพัฒนามาเป็นขวานหินขัด ที่มีการค้นพบกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของไทย เช่น ที่แหล่งโบราณคดีเขาสามแก้ว จังหวัดชุมพร [6]

ภาพที่ 1 ภาพเขียนสีบนเพิงผา สำนักสงฆ์เขาจันทน์งาม อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา แสดงให้เห็นการใช้ธนูเมื่อ 4,000 ปีที่ผ่านมา
ที่มา : เปิดตำนาน(ปี)หมา 'สัตว์ศักดิ์สิทธิ์' ในปฏิทินแห่งโลกตะวันออก (matichon.co.th)

ต่อมาเมื่อก้าวเข้าสู่ยุคโลหะ สัริดถูกนำมาใช้ทำเป็นอาวุธ ซึ่งอยู่ในช่วงยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 เป็นต้นมา ปรากฏหลักฐานการค้นพบอาวุธที่ทำด้วยสำริดที่ตรงกับสมัยทวารวดี ได้แก่ ดาบ และหอก การผลิตอาวุธในช่วงนี้ สันนิษฐานได้ว่ามีการรับอิทธิพลมาจากต่างชาติ จากการติดต่อทางการค้า ด้วยเมืองในสมัยทวารวดี เป็นเมืองท่าที่มีการติดต่อกับต่างชาติ ได้แก่ จีน อินเดีย และเปอร์เซีย ดังนั้นรูปแบบของศาสตราวุธจึงได้รับอิทธิพลจากจีน และอินเดีย ดั่งอิทธิพลของการสร้างศาสตราวุธที่ปรากฏในพุทธประวัติ และงานวรรณคดีของอินเดีย ที่กล่าวถึงอาวุธที่มีอำนาจร้ายแรงที่สุดมีอยู่ 5 ชนิด [7] ได้แก่

1. **ธรรมจักรอาวุธ (กงล้อแห่งพระธรรม)** หรือจักรอาวุธ จักรกรดแห่งพระนารายณ์ มีอำนาจทำลายอธรรมทั้งปวงในโลกนี้ให้หมดไป จักรอาวุธ จักรกรदनั้นเมื่อพระนารายณ์ปล่อยออกจากนิ้วพระหัตถ์แล้วจะหมุนไปผลาญยักษ์ทั้งปวงให้ร่างกายขาดกระเด็นที่โบราณเรียกว่า “ขาดเศียรขาดกร”
2. **วชิราวุธ** แห่งองค์อินทราธิราช วชิราวุธ เมืองคอินทราธิราชเจ้ากวัตแก้ววชิราวุธ จะบังเกิดสายฟ้าผ่าเปรี้ยงใส่ศัตรู หากทรงขว้างออกไปจากพระหัตถ์จะไล่ล้างอสูรทั้งปวงให้พินาศสิ้นจึงจะกลับคืนสู่พระหัตถ์
3. **ครธาวุธ** แห่งท่านท้าวเวสสุวัณ ครธาวุธ กระบองคู่มือท่านท้าวเวสสุวัณ เมื่อตีถูกอสูรหรือปีศาจ ศีรษะจะระเบิด ร่างกายกลายเป็นจุลวิจุณ หากทรงขว้างออกไปจะแล่นไปตีเหล่าอสูรหรือปีศาจตายกันเป็นระนาวก่อนจะกลับคืนสู่พระหัตถ์

4. **นัยนาธูร** แห่งท่านพญาอมราช นัยนาธูร นัยนาธูร แห่งท่านพญาอมราช เมื่อท่านเพ่งไปที่ปีศาจหรือสูรตนใด จะเกิดไฟลุกไหม้ตายทันที เป็นอำนาจที่ทำให้ผีนรกทั้งปวงมีความหวาดกลัวเป็นที่สุด

5. **ทูลาธูร (ผ้ายันต์สีขาบ)** แห่งอาฬภะยักษิ์ ทูลาธูร ผ้ายันต์สีขาบแห่งอาฬภะยักษิ์ ในพุทธประวัติระบุว่า อาฬภะยักษิ์ เคยขัดใส่สมเด็จพระบรมศาสดา แต่ผ้าวิเศษกลับกลายเป็นผ้าซับพระบาท ทั้งนี้หากขัดไปเหนือแผ่นดินใดจะเกิดความแห้งแล้งเป็นเวลา 12 ปี ตกลงในแหล่งน้ำ น้ำก็จะแห้งเหือดไป ถูกผู้ใดร่างกายจะแห้งเหี่ยวเป็นเศษเนื้อ

ต่อมาในยุคสมัยประวัติศาสตร์ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา จึงมีการรับอิทธิพลและปรับปรุงให้มีความงดงามและใช้ประโยชน์ในการศึกษาธรรมให้ดียิ่งขึ้น จวบจนกระทั่งปัจจุบัน

ภาพที่ 2 ศาสตราวุธสมัยทวารวดี ในอาคารแสดงโบราณวัตถุสมัยทวารวดี โรงเรียนบ้านไร่ประชาสรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
ที่มา : ในอาคารแสดงโบราณวัตถุสมัยทวารวดี โรงเรียนบ้านไร่ประชาสรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

3. ศาสตราวุธของนักรบสมัยทวารวดี

สถาปัตยกรรมสมัยทวารวดีที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน เป็นสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเนื่องใน ความศรัทธาและความเชื่อทางพุทธศาสนา ได้แก่ โบสถ์ วิหาร เจดีย์ต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่มีอยู่ในสภาพปรักหักพัง ที่เป็นอาคารก่ออิฐสอดิน มีแผนผังแตกต่างกันออกไป เช่น ผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส สี่เหลี่ยมผืนผ้า หรือผังกลม อิฐที่ใช้มีขนาดใหญ่ มีเกล็ดผสม หรืออาจใช้ศิลาแลงบ้างในบางครั้ง ในจังหวัดนครปฐม ได้พบสถาปัตยกรรมสมัยทวารวดีอยู่หลายแห่งด้วยกัน ที่สำคัญเช่น พระประโทนเจดีย์ เจดีย์จุลประโทน เจดีย์วัดพระเมรุ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าโบราณสถานต่าง ๆ สมัยทวารวดี มีงานประติมากรรมดินเผาและปูนปั้นประดับอยู่รอบฐาน งานปูนปั้นที่พบบนนั้นปรากฏรูปนักรบ เช่น รูปนักรบปูนปั้นที่เจดีย์จุลประโทน จังหวัดนครปฐม รูปปูนปั้นนักรบที่เมืองโบราณคูบัว จังหวัดราชบุรี และงานภาชนะดินเผารูปนักรบ เมืองโบราณจันเสน จังหวัดนครสวรรค์

ภาพที่ 3 ปูนปั้นรูปนักรบทวารวดี พบที่เจดีย์จุลประโทน จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์

ที่มา : <http://lek-prapai.org>

จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ที่สามารถนำมาเป็นหลักฐานถึงการมีของศาสตราวุธพบว่า ในสมัยทวารวดี มีการปกครองโดยกษัตริย์ ดังนั้นจึงต้องมีนักรบเพื่อปกป้องบ้านเมืองให้สงบสุข ทวารวดีเป็นเมืองพุทธที่มีการนับถือพระพุทธศาสนาทั้งนิกายหินยาน และมหายาน มีการนับถือเทพเจ้าทางศาสนาพราหมณ์ โบราณวัตถุที่ค้นพบ จึงสร้างขึ้นเนื่องด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระสถูป เจดีย์ และมีลวดลายมงคลที่รับความเชื่อมาจากศาสนาพราหมณ์ ปรากฏบนวัตถุที่ใช้ในพิธีกรรมเพื่อความศักดิ์สิทธิ์ จากการศึกษาค้นคว้างานประติมากรรมปูนปั้นในสมัยทวารวดี ที่เป็นรูปบุคคลปูนปั้นประดับศาสนสถาน ที่ได้กล่าวถึงเรื่องราววิถีชีวิตและใบหน้าของบุคคลในสมัยนั้น พบว่า มีชิ้นงานที่ช่างฝีมือสร้างสรรค์เป็นรูปนักรบทวารวดี ได้แก่ ปูนปั้นรูปนักรบพบที่เจดีย์จุลประโทน เป็นรูปนักรบ 5 คน ในท่วงทำนองซันเขา แต่สิ่งที่สังเกตได้ว่าคนกลุ่มนี้เป็นนักรบ คือทุกคนมีดาบประจำตัวสะพายอยู่ด้านหลัง นอกจากนี้ยังปรากฏหลักฐานที่แสดงถึงนักรบ และศาสตราวุธในสมัยทวารวดี อีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ ภาพที่ปรากฏบนเศษภาชนะดินเผา ที่พบที่เมืองจันทเสน จังหวัดนครสวรรค์ แสดงรูปนักรบในมือถืออาวุธคล้ายมีดสั้น เหมือนกำลังต่อสู้

ภาพที่ 4 ลักษณะของดาบท้ายหรง คล้ายดาบของจีนที่ค้นพบตรงกับสมัยทวารวดี

ที่มา : ภาพจากสุพิชฌาย์ จินดาวัฒนภูมิ

ภาพที่ 5 ภาพบนเศษภาชนะดินเผา พบที่เมืองจันเสน จังหวัดนครสวรรค์ แสดงรูปนักรบถืออาวุธเหมือนกำลังต่อสู้
ที่มา : ภาพจากสุพิชฌาย์ จินดาวัฒนภูมิ

จากการศึกษารูปแบบของอาวุธที่ปรากฏในหลักฐานงานประติมากรรมปูนปั้น และภาชนะดินเผาพบว่าศาสตราวุธที่นักรบสมัยทวารวดีใช้ คือ ดาบ และมีดสั้น อย่างไรก็ตามลักษณะของดาบที่พบ มีลักษณะที่แตกต่างไปจากดาบของอินเดีย ซึ่งแต่เดิมที่เชื่อว่าวัฒนธรรมอินเดียมีบทบาทต่อการสร้างสรรค์งานในสมัยทวารวดี และเชื่อกันว่าการศึกษาหรือพัฒนาการรากฐานทางวัฒนธรรมอาวุธของไทยโบราณ เราจะมุ่งเน้นหรือให้ความสำคัญเฉพาะแต่วัฒนธรรมอินเดียได้เป็นส่วนใหญ่ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วพบว่ามีอาวุธไทยโบราณบางชนิดมีการได้รับอิทธิพลมาจากจีนโดยตรง [8] จากการศึกษาลักษณะดาบทวารวดีที่นักรบถืออยู่นั้นพบว่า มีลักษณะคล้ายกับดาบจีนโบราณที่เรียกว่า "หวนโส่วตาว" หรือ "ดาบท้ายห้วง" หรือดาบใบตรงที่เรียกว่า "เหิงเตา" ซึ่งดาบจีนทั้งสองชนิดนี้เป็นกลุ่มดาบโบราณที่นิยมใช้กันมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นเรื่อยมาจนถึงช่วงราชวงศ์ถังตอนต้น สันนิษฐานได้ว่าการติดต่อกับจีนทางการค้าในสมัยทวารวดี น่าจะได้รับอิทธิพลในการทำดาบ ดาบจีนท้ายห้วงนี้เองได้กลายมาเป็นที่แพร่หลายไปทั่วทั้งภูมิภาคยูเรเชีย (Eurasia) อีกด้วย ดังปรากฏว่ามีการค้นพบดาบลักษณะเดียวกันนี้ในคาบสมุทรเกาหลี เกาะญี่ปุ่น หรือแม้แต่แพร่กระจายไปไกลจนถึงใจกลางทวีปยุโรปด้วยเช่นกัน แต่ในกรณีการค้นพบดาบชนิดนี้มีการระบุว่ามักจะพบแถบสิบสองปันนาที่พรมแดนเมียนมาร์และจีน เรื่อยลงมาจนถึงในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ อุตรดิตถ์ สุโขทัย อ่างทอง อยุธยา เรื่อยลงมาจนสุดเขตที่นครปฐม รูปแบบของดาบที่ค้นพบดังกล่าวมีลักษณะคล้ายภาพรูปปั้นนักรบดินเผาจากแหล่งโบราณคดียุคทวารวดีที่มีถือว่าถือดาบใบตรงที่มีห้วงท้ายด้ามเหมือนกับดาบเหิงเตาและหวนโส่วเตาแล้ว จึงทำให้เชื่อได้ว่าดาบชนิดนี้น่าจะเป็นที่แพร่หลายหรืออาจจะเป็นที่นิยมกันมากในช่วงยุคทวารวดี โดยส่งผ่านอิทธิพลมาตามเส้นทางการค้าทางบกในเขตภาคพื้นทวีปกับจักรวรรดิจีนมาตั้งแต่ยุคโบราณกาล เพราะยังพบหลักฐานว่าบรรดาชนเผ่ากลุ่มน้อยเผ่าต่าง ๆ ในดินแดนทางตอนใต้ของจีนเองก็ยังคงใช้ดาบใบตรงที่มีห้วงท้ายด้ามแบบนี้สืบมาจนถึงทุกวันนี้เช่นกัน

ภาพที่ 6 “เกอ”อาวุธทหารราบคล้ายของจีนที่ค้นพบตรงกับสมัยทวารวดี
ที่มา : ภาพจากสุพิชฌาย์ จินดาวัฒนภูมิ

ภาพที่ 7 ประติมากรรมปูนปั้นนักรบสมัยทวารวดี แสดงให้เห็นดาบที่คล้ายดาบท้ายห้วงของจีน
ที่มา : ภาพจากโบราณสถานสมัยทวารวดี

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าดาบโบราณทวารวดีที่พบจะมีลักษณะเหมือนกับดาบเหิงเตาหรือดาบหวนโส่วตาวเป็นอย่างมาก แต่ดาบดังกล่าวกลับมีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งที่ดาบเหิงเตาและดาบร่วมสายสกุลไม่มี คือกระบ้งมือของดาบที่มีขนาดใหญ่ เพราะดาบหวนโส่วเตาและเหิงเตาส่วนมากจะไม่มีกระบ้งมือ หรือถ้ามีก็เป็นเพียงกระบ้งมือขนาดเล็กเท่านั้น จึงทำให้เชื่อได้ว่าดาบโบราณที่พบน่าจะเป็นดาบที่ชนพื้นเมืองในสมัยทวารวดี ที่มีการประยุกต์รูปแบบของตนขึ้นมาเอง อย่างไรก็ตาม มีการค้นพบดาบชนิดนี้ในหลายพื้นที่ ทั้งในแม่น้ำ และบนบก ที่มีอายุร่วมสมัยทวารวดี ดาบดังกล่าวจะพบในแถบบริเวณจังหวัดลพบุรี ชัยภูมิ กาญจนบุรี ฯลฯ และสิ่งหนึ่งที่พบจากดาบทวารวดีคือเอกลักษณ์ของดาบนี้คือหน้าดาบที่คล้ายกับดาบจีนในสมัยราชวงศ์ถัง ช่วงท้ายดาบจะมีสัญลักษณ์รูปดอกโบตั๋น ซึ่งเป็นสัญลักษณ์มงคลอย่างหนึ่งของจีน และบางเล่มปรากฏสัญลักษณ์มงคลตามความเชื่อพื้นเมือง เช่น รูปหงส์ นอกจากนี้ยังมีการค้นพบศาสตราวุธอีกชนิดหนึ่งบนแผ่นดินไทยที่อยู่ร่วมสมัยทวารวดี มีลักษณะคล้ายอาวุธของจีน

ที่เรียกว่า เกอ หรือขวางเกอจี อาวุธของจีนที่ใช้สำหรับทหารราบในเหล่ากองทหารคุ้มกันรถศึก อาวุธชนิดนี้ไว้ใช้ฟันเข้าศึก หรือเพื่อเกี่ยวดึงคนจากหลังม้า ใช้ได้ทั้งฟันแทง และรับดาบของศัตรู ลวดลายบนอาวุธเป็นลายวนขดเป็นวงกลมซ้อนกันหลายชั้น จึงเป็นลายแบบราชวงศ์อื่น หมายถึง พระอาทิตย์ หรือลม อาวุธแบบนี้พบไม่มากในไทย ที่มีการพบอาวุธชนิดนี้มาตั้งแต่ 2,500 ปีก่อน จนกระทั่งมาถึงสมัยทวารวดี นักวิชาการสันนิษฐานว่า มีการรับอิทธิพลในการสร้าง โดยเข้ามาสองเส้นทาง คือ ทางแรก เข้ามาพร้อมกับการติดต่อกับกลุ่มวัฒนธรรมดองซอน อายุประมาณ 2,000 – 2,500 ปีมาแล้ว โดยอาศัยแม่น้ำน่านเชื่อมต่อไปยังแม่น้ำโขง ซึ่งในเวลานั้นราชวงศ์ฮั่นตะวันออก ได้แผ่อิทธิพลมาถึงกวางซี และทางตอนเหนือของเวียดนาม เกอ อาจเข้ามาพร้อมกับการแลกเปลี่ยนทางการค้าในยุคต้น ประการที่สอง เกอ อาจเป็นของขวัญที่ใช้เชื่อมความสัมพันธ์ทางการเมือง จากราชวงศ์ฮั่นตะวันออก [9]

ภาพที่ 8 ดาบทวารวดี จะเห็นว่ามียกกระบังที่ใหญ่ พบที่เมืองโบราณศรีมโหสถ ปราจีนบุรี

ที่มา: <https://m.facebook.com/some-of-dvaravati-periodartifacts-7th-9th-centuries-on-national-museum>

ภาพที่ 9 ประติมากรรมปูนปั้นพบที่คูบัว ราชบุรี เป็นการลงโทษโดยมีผู้คุมเฝ้าดูนักโทษนั้นถูกผู้ลงโทษยัดบางอย่างเข้าไปในปาก

ที่มา : <https://t.co/NeP44kOltv> / Twitter

4. บทสรุป

ทวารวดี เป็นเมืองท่าที่สำคัญที่ปรากฏหลักฐานว่ามีการติดต่อค้าขายกับชาวต่างชาติ ได้แก่ จีน อินเดีย และเปอร์เซีย มีการรับอิทธิพลทางด้านต่าง ๆ จากการเข้ามาของพ่อค้า และนักบวชจากอินเดีย ทั้งทางด้านภาษา ศาสนา ความเชื่อ และงานศิลปะ

ตั้งปรากฏศาสนสถานที่สูงขึ้นกระจายตัวอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย โดยมีนครปฐมเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรม ความสำคัญอย่างหนึ่งของเมืองท่าทวารวดีที่นครปฐม คือการค้นพบรูปปูนปั้นนักรบขึ้นที่สมบูรณ์เพียงชิ้นเดียวในจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นชิ้นส่วนปูนปั้นประดับรอบศาสนสถานเจดีย์จุลประโทนที่จังหวัดนครปฐม ชิ้นส่วนดังกล่าวมีความสมบูรณ์ และเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญของการมีอยู่ของชนชั้นนักรบสมัยทวารวดี การมีกองทหาร ที่น่าจะเป็นเหมือนพลราชตะเวน ย่อมบ่งบอกถึงความสำคัญของเมืองโบราณนครปฐม ที่ควรจะมีกษัตริย์ปกครอง มีพระราชวังอันเป็นที่ประทับของกษัตริย์ เช่นเดียวกับเมืองโบราณคูบัวที่จังหวัดราชบุรีที่มีการพบรูปปูนปั้นผู้คุมที่ถือบางอย่างคล้ายอาวุธที่กำลังตัดสินทรมานนักโทษ ด้วยอาวุธบางอย่าง และการพบภาชนะดินเผาที่มีลวดลายนักรบทวารวดี ที่กำลังชูอาวุธคล้ายมีดสั้นเข้าต่อสู้ นั้นย่อมสนับสนุนได้ว่าเมืองโบราณจันเสน จังหวัดนครสวรรค์ นั้นมีความสำคัญที่มีกษัตริย์และนักรบปกครองอยู่ จากหลักฐานที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าในสมัยทวารวดีมีการใช้ศาสตราวุธ ได้แก่ ดาบ หอก และ มีดสั้น รวมทั้งเกณฑ์ได้รับอิทธิพลจากจีน ในสมัยราชวงศ์ฮั่น ตรงกับยุคสมัยทวารวดี ดาบสมัยทวารวดีมีลักษณะคล้ายดาบท้ายห่วงของจีน แต่มีกระบังดาบที่ใหญ่กว่า อีกทั้งกระบังดาบมีการแกะสลักเป็นลวดลายมงคลตามความเชื่อท้องถิ่นนั้น

5.เอกสารอ้างอิง

- [1] บัญชา พงษ์พานิช และคณะ. (2563). **สุวรรณภูมิ ภูมิอารยธรรมเชื่อมโยงโลก**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน).
- [2] พจนานุกรมไทย, สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2565. จาก <https://xn--12cn0cga1azjg1mtc2h.com>
- [3] บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2554 เวลา 7.00-7.30 น.
- [4] Marlize Lombard and Laurel Phillipson, "Indications of bow and stone-tipped arrow use 64,000 years ago in KwaZulu-Natal, South Africa", **Antiquity** , Vol.84, No.325, pp. 635-648.
- [5] สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม. (2555) **มองประวัติศาสตร์ชาติไทยผ่านศัตราวุธ**. กรุงเทพฯ: ศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- [6] อมรา ชันติสิทธิ์. (2529) “ขวานหินขัด” ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ พ.ศ.2529 เล่ม 1. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์
- [7] คงคา หิมาลัย. (2015) **รวมเครื่องรางศัตราวุธสยาม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คลื่นอักษร
- [8] สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2561. “ภาษาและวรรณกรรม จากจีนสู่ไทย หลายพันปีมาแล้ว,” **มติชนสุดสัปดาห์**, ฉบับวันที่ 19 – 25 ตุลาคม. Available at: https://www.matichonweekly.com/column/article_141997
- [9] พิพัฒน์ กระแจะจันทร์. **มรดกเส้นทางสายไหมเริ่มแรก ร่องรอยหลักฐานของราชวงศ์ฮั่นในไทย** 28.01.2022 <https://thestandard.co/silk-road-heritage-and-han-dynast/>